

Kusuntu – Suspense

(vie en désordre, malade, hospital, mort....prière/réligion)

La vie de Hassane

Asani d'úúlínya saáre. Asani yé ágólúná. O wená bínsé ákó na sunu. Asani we kakpen bíya kari me ba-á yá ké si nkonta. Asani yé ágólúná ñúdzé o-ó dí d'úúlínya na ðone ðone buká o taa fú o-o dííni islam kádzé me bá lulu be-í.

Bée kofulú Asani ná dí o d'úúlínya baa nsée nsée, o-ó ñelí áláa nsí o ná bé mó, o-ó ñelí o dífóna áláa, o-ó tó sípasé, o-ó tó liidóo, buká o taa fósí burukúu gbóo. Yire ðiri buñí o babá yá-i sí , o dzuñ d'úúlínya díító. O saa o-ó fósí burukúu, kama d'úúlínya we bélíñé.

O babá ná tóñ fá-i sí, yire baa andí fósí wakatusé sunu, ka fú burukúu marásé. Ñádzé kpátáá o babá tóñ fá-i mó, Asani tá bentí, buná wári Asani famíi na o dífóna yá Asani ka tóñ fá-i sí ó lí yaasí kádzé me o we bé mó, ka fósí burukúu bá-a bééré. Buná wári Asani tá mí o bé o-ó yé yáásíse síñ.

Búná wári tónbíya bádzé kpátáá bá tóñ bé fá Asani mó tá yé fá-i tómúre, yire ðiri búñí kawíyá kari kó-o gbiñí Asani áli ba gé-i d'ógíta sé me ka fóri, ba yé akpangbetúba ní ñe ka go. Kawíyá káñ náásí Asani tarímó áli o kó-o síbu, títé na ó síbu, bá-a añú fé ka yele-i.

Asani símó wári o séri sí o-ó dí fensí ka fá kawíyá kádze ka náási bé-i .Ba ñunbe Asani ka bári ; búñí burukúu kóñ ka-á bísí Asani ka kímíre adíni gbóó ló. Buláñkó sí kú kí.

Asaní atesibóo me asáába gbongbónka wená bila. N yé n ná kasíñláa, d'ómóná, kumóo, baá gbetíka, nneéna nyinbúre ní ña. Bódzé kpátáá ná náási

Asani ɔtesíboó me. Buká ɔ-ɔ nyáási, ɔ-ɔ wí si bá kó lé-ɪ, aléaɔ feé káma ba tée tɔn fá-ɪ sí ɔ fɔsi burukúu ka yé yáási lonlońka, ká fú burukúu marásé káma yíre ɔri we n kɔ sɔɔ ná burukúu. Asani sulú burukúu ka tá koró-ɪ áli ɔ yé ma-a dzińlé bu ɔíbole.

Bu wáru yíre ɔri afábíre kó-ɔ yoosi si bá sulu fá Asani. Burukúu n koró-ɪ na asáaba atesíboó me n ka . Káma Asani ɔúúńnya saáre ɔ tá fú burukúu marásé. Biláá burukúu gé bá ná ló ka kóró-ɪ ka lísí-í asáaba me. Kaɔ yéa a koro aɔɔ.

Asani ɔ babá físa ka ɔosi búdze kpátáá bu-ú balá Asaní ɔtesíboó me. Biláá kofílí be búńí ɔ yoosi ɔ dzamáá ka tɔɔ fá bé ɔósíre ɔí, biláá bá-a aɔɔ yé bíti ka dzu ɔaɔáre. Biláá bá-a aɔɔ yé túúbá si ɔ ye lɔlɔ n ɔa ka fú burukúu marásé. Káma ba-á náá ni símɔ wáru burukúu n bísi nséé n sagá n ɔúúńnya me, adíini anke n fú ?.

ABRETÉ Amínu Dit Pipoo

(long voyage, vieille moto, braqueurs de rt, moto gaté, moto en taxi)

Gboó atañánkó

Yíre ɔri, Ísa dési ɔ tákuku ɔka si ɔ-ɔ dzuna gboó atañánkó. Kufilutíya búɔ ɔ tɔɔ fá ɔ difóna si ɔ-ɔ dzú lɔme na ɔ tákuku kaɔ, ɔ-di déli ɔ dzóɔ. Biláá ɔ difóna si tákuku kaɔ béɔ píli. ɔ dzu lóɔri ; amá Ísa ta fá ídza búɔ ɔ kére ɔ tákuku ka sáɔ gboó.

Ísa na lá be tamúɔe gboó me, búɔ ɔ ná ɔ síbína me doomini bóɔɔe kakí gboó, buká ákpáa síɔ ka dzáɔ. Búńí ɔ sɔɔ ɔ-ɔ bisi ɔ ti si “bée n ba ákpáa ná síbína me?”

Búj ɔ lísi ásensí si bu-ó ye ñmélíbaa. Ɔ tá taa talí bila búj ɔ kpaasí fúnto me ka ya sódzasé. Bu yé be soníí, búj sódzasé talí ka sáj bé. Baná sasí ; ka fósí búj ɔ tínsi ɔ gbɔ́.

Ɔ-ɔ na lá be tamúñe soníí kpína, búj ɔ tákuku warakí, buká ɔ kpége ná kakpénbíya kari. Ɔ-ye kónkárí ka bili ɔ tákuku áli adesiañó dzáj,. Buláá adesiañó si séé ɔ bentí fá ke kpínana buru. Buká ɔ bína bé ñ talí kpínáná búj yábáa. Bújí ɔ tój fá adesiañó si ɔ yele. Buláá ɔ sínsi lóɔri ka kére ɔ tákuku ka dǔ lóɔri me ; búj ka luñ ka kpáá talí lume.

Ɔ talí be bújí ɔ táj fá ɔ dzóñu búdzé bu yúgu bé-ɪ gbɔ́ me mó. Buláá ɔ dzóñu ná tój fá-ɪ si ɔ be saa ɔ-ɔ ságá tákuku dǔka ɔ dǔbéré gbɔ́ kúj ló. Ñmélíba ná sáári ákpáa gbɔ́ kúj ló. Buláá ɔ dzóñu fósí si ɔ na sɔtútúñe na waala.

AFFO Amissa Atcha

(orphélin mal traité, famille polygamie)

Afó yé suluñbúnáa, ɔ-afá síbu buká ɔ wená bínse sitooro. Ɔ-afá ɔ-dawú dzañ ɔ we ɔ na ñóná búna yibáná.

Ɔ yúgu bé buñse sunú, búj ɔ-babá mɔsíbé ka láná sukúru. Sukúru me Afó ɔ-dawú táa ñelí ɔ ná ɔ síbíree ñúj na dzalañsi kumóláná, ka lú ñneéna, ka fɔgo ɔ-babá kpínáná, ñúj na díri ka dí díto, ñúj na díri ka bísa gbóo. Ɔ-babá yé kuñóñu tíya. Ɔ tañ yíko ɔ ge Afó ló, munáá ɔ tañ yíko ɔ-ɔ lu gbóo ló. Afó yé waala munáá áli buñse ákó.

Yíre dírí Afó ságá ka séri si « ma-á li sukúru ka la yofósé gɔrɔ́ ka dǔ ñeli bína na ma píli ka lísi ma-babá kuñóñu kúdzé me. » Doo ɔ téé yúgu bé asénsi káj, ba-

á bééré Afó we kasérase me, ɔ-ɔ mínsí sí « má dzu gbɔɔ kúh waa yaa ma saga waala kádzé me na ma-afá ɔ ɔawú náásító túdze? » ɔ yúgu léhíre búh ɔ tɔh sí « Bée n̄ h̄lí n̄ ye, n̄ p̄lí yúgú. »

Kasáára títé na kúfuli, Afó luh ɔ-babá n̄n̄ɔɔ lóto me ɔ-ɔ tɔh fá-i sí sé ɔ-ɔ lá yofósé gɔrɔɔ, aséé ɔ-afá ɔ-ɔawú we ɔ-ɔ mí h̄ádzé ba-á tɔh. ɔ mí bé búh ɔ séri sí ma-á d̄ú búna h̄údzé gbɔɔ asáára. Afó kón̄ti bé ka sínsí ɔ fúrúo, búh álúná h̄úh̄ h̄elí « wíi » ka d̄i d̄ú ɔ fúrúo me.

Gbɔɔ ló bu d̄é fá Afó, ɔ-ɔ mí t̄út̄uh̄é sí ɔ d̄úúl̄inya b̄éntí-i, ɔ lí waala me, ɔ lí d̄íya na gb̄ént̄o me ɔ-ɔ lá d̄ikpeh̄ gbɔngb̄ónd̄e me.

Sɔsub̄ɔ t̄áá kɔh̄ ku d̄ébééré, Afó báh̄ t̄alí d̄éla kádzé ba-á gé ba fúrú h̄e. Ba fúlú bé ɔ fúrúo m̄ó búh̄ ba ná ba b̄óh̄ buru roóba me. Ba Bisí bé-i, sí h̄úh̄ t̄á d̄zih̄ b̄údzé buwe bu mee.

Afó dzú b̄ítí ba san̄j-í ka d̄i baraki sáraká, ɔ saga ɔ-ɔ séri, ɔ-ɔ b̄ísí ɔ ti sí « ooh burúku, bée ma yé?, ma d̄ébééré yéa suluńb̄una d̄úúl̄inya kádzé me ? Bélóɔ sɔsub̄ɔ kúdzé n̄ p̄lí sulu ma w̄ari kp̄ina. »

Yíre d̄iri burúku yé bé ka l̄ísí-i sɔdzásé b̄ólí bé roóba káh̄ na ba d̄ésí ge b̄údzé ba b̄óh̄ bé, búh̄ ba mensí na sí m̄úl̄úm̄ó wá bu t̄ee wíi, aséé álúná h̄úh̄ dzú bé ka d̄i h̄áh̄ déla ba dzɔh̄ɔnsí ka b̄ósí ná-í m̄úl̄úm̄ó. Buláá ba kp̄ala Afó sáraka ɔ búnti ka kɔh̄ d̄íya me.

ɔ talí bé ɔ-babá b̄ísí-í ɔ kúlu ka t̄ah̄ fá-i, biláá ɔ tɔh̄ fá-i sí « ma búna bée íbééré s̄úlú n̄ w̄ari aséé d̄úúl̄inya míni, amáa kéré suúru, d̄ómí suúruti na ná kuđóm̄ó d̄ee d̄úre. »

(vieux pauvre, maison paille, pluie, enfant Nigeria, tôle, champ feu, dette)

Ɖoo ɔiyabá ɲuru wenáa Kusúntú kakpeńbíya kari me, baá yá ke si : Abábíle.

Ó na ɔ-álu na ɔ-bíya. Abábíle me biláá, ákpáa má ɔise ka kaɲ akpáákúsé.

Ɖiyabá táɲ bína na ó nyaɲ ákpáákú, ɔ má nɔnɔɔ ka luɲ káse. Báa bíɲa anké, kasúwá díbóle, ɔiyabá táa píli ka ɔo nɔnɔɔ me ó na ɔ bíya na ɔ álu. Nɔnɔɔ ná lúlú bá ló, ba kpínáná ná tééri.

Yíre ɔééni, kasááraa, ba dí be díto ka bári, búɲ ó yá ɔ álu si bá saga ka séri n séé baá ye na bá yúgú bína ka nyaɲ akpáákú ka kaɲ ba nɔnɔɔ ?

Ba sagá bé búɲ ɔiyabá si, ba yele ba búna ɔɔɔɔwáa ní fú ɲuru ka dzu nandzííría.

Ba sagá ka miná ɔóná búɲ bá kére ba búna ɔɔɔɔwáa ka fá ogá lána Nandzííría, ka tɔɲ fá-i si, bée ba dzúu, búntí tó me, ɔ ɲaɲ fá-i ákpáákú túúná ɲaale na bína.

Búna na ogá lá nandzííría ; sɔɔɔɔɲe ɲitoorotí, búna dzú kawɲyá, ɔ tá taa píli ó ye tó múre. Ɖ-ɔgá mɔnsí-i ka laná ɔógíta ; bu yelé bé-i, ɔ-ɔgá ná si búna béntaa píli ka ye tó múrée. Búɲ ɔ mɔnsí-i ka kɔná ɔíya me fá ɔ ní ba.

Ɖ-afá ná bé búɲ ɔ sáási wíniɲé, ɔiyabá gboó ná beɲɲ, si bée ɲúɲ yé burukúu ?

Báa aɲú búna ná dzú nandzííría ka ɔi kɔná kpínáná búɲ ɲúɲ ní ɲó búna n di kɔná kawɲyáá ?

Ákpáa mí bé míná, búɲ bá lí ka gbinsi bé. Ɖiyabá si ɲúɲ sasí burukúu n si ɲúɲ búna yé bé ɔ tá sɔbu fúntɔ me móɔ !

Bu sɔrɔnɪŋe ɲuletí, ɖiyabá yá ɔ-álu si, kasúwa na kónjɪ ná, nsée baá ye na bá yúgú akpáákú ka kaɲ ba nɔnɔɔ ?

Ɖ sagá ka sérí si ɔ wená ɔ ɖobúná álóná Kpálíme. Buláá ɔ yá sukúru búna kóɔ mɔrɔnsɪ fá-ɪ fókíre. Ɖ dobúna ɖí-ɪ yéléki fá-ɪ bína míli sé saláa.

Bíná ɲáj tá talɪ ɔ nyaɲ ná ákpáákú. Buláá, ɔ dzoró ka ɖɪ kuɲ bíná bádze baa na nyaɲ bé asáa mó ka kɔ súúrɪ ka nyaɲ na akpáákú, ka kaɲ ná ba nɔnɔɔ. Ɖiyabá tá ɖésí ɔ fáa, ɔ tá lísí fundítáre, kumúnjé ɖíbole talí bé búɲ ɖiyabá fáa kpá kumóo. Ɖtá yúgú bína ɔ futú .

Buláa ba ɖí-ɪ lé fá-ɪ fókíre sɔdzásé dzáj. Ɖ dzú bé sɔdzásé dzáj búɲ ɔ dú fá suúru si, bíɲa kari ɲój yé ɔ futu. Buláa sɔdzásé tɔɲ fá-í si ; ɔ dési ka kpili ɔ fáa, ka lísí fundítáre, ka yele bée ɔ yelé ɔ fáa kpá kumóo kpína ba yé bá baraki-í. Bée ákpána fará fáa bu mɪnsí ɔ dési ɔ fáa, bu yé fá-ɪ kadzɔwáá. Ɖiyabá dési ɔ fáa ka yúgú bína ka futu ɔ kímíre. Bu lóló bée ákpána fará fáa bu mɪnsí ɔ dési ke tárímɔ. Bú tée Nandzíría débéréé baá dzú ka yúgú bína.

SAMANI Affo Figuinandi

(viellard attend sa mort, donne conseils enfants, n'écoute pas, échouer champ)

Un vieux cultivateur et ses enfants.

Ɖiyabá a faránj ná ɖá ɔ símɔ. Ɖ yá ɔ bíya ka tinsi ɔ-ɔ tɔɲ fá bé, seriyatí fée. Í dzuɲ fá a mé tu buká í ye tómúre, í ba, ka gulu, ka fara ná í be yele gara kurɔ si bɔnɪŋe taa lá ka búntí ka láa.

Amáána karí báli bulá, ma tá dzuɲ ka ɖéla. Be suuru búv fá ame í yé ɪ kɔ ná ké, yína akalan ɲa me búɲí ɖiyabá sɪbúv.

Bíya baani yé ba lafu píli ka ye búdzé ñiyabá tǝ́ fǝ́ be títé na ɔ síbu, ama awalaná yélé kasu gbangba me títé ba ko sǝ́asi, bátó gúlutó na farátó. Bu yelé búdzé níñe ba ñuǝ́ bé tá ye tarímɔ. Bu yelé ñító aǝ́iyantó kó-ɔ bǝ́rí, kudzóo na kú bé, ba dzoró ba-á kilinsí tikpóo me, ba'-a kú nánto buká ba-a bó tíníñe fókina ñádzé ba-a píli ka ye na dónóo kódzé ba-á ñí mó.

Bíña fǝ́líka ba tóssi waala ñaari na ñádzé ñiyabá tǝ́ fǝ́ bé títé na ɔ síbu. Bu yelé bu kpína fǝ́ bé kaménóo. Ba sǝ́asi tómmure ñíbole ñéñé-í. Ba-á sǝ́asi ba-á, ba-á gúlú, ba-á ñelí ka la bá-a na lé, ñéláse sídzé kpátáa si bɔniñe ta la ka búntí láa. Ba fara áli bíña bǝ́rító me búñí bu yelé ba yúgu amáana kádzé ka bǝ́lí bé bíla. Ba bɔsí búdzé ba fará bé mó ka yúgu amáana na ñító. Bu mensi bée ñáñáwáa tǝ́ fǝ́ni tómmɔ ní kúlú ka ye ná tómmure.

OKE Djamiou